

ЕДИНАДЕСЕТА ТЕМА

ПСИХОЛОГИЧНА СЪЩНОСТ НА УЧЕБНАТА ДЕЙНОСТ.

УЧЕНЕТО И ОБУЧЕНИЕТО В ПСИХИЧНОТО РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕКА.

Психологическият анализ на учебната дейност е продължение на анализа които се осъществява по отношение на категорията дейност. От тук следва че учебната дейност има също исторически произход като всяка обществена дейност. Като вид дейност учебната дейност се отделя по спецификата на своя предмет, от всички видове обществена дейност, учебната дейност се различава по своя предмет които се дефинира като: ориентиране, въвеждане на младите поколения в натрупания човешки опит чрез разпределяване на онези собствено човешки способности които се овеществяват в продуктите на човешката дейност. Като вид обществена дейност и учебната дейност сема в себе си всички присъщи на дейността параметри: предметност, мотивация, субектност, ориентация, дискретност, но учебната дейност внася своя специфика в тези параметри.

ПРЕДМЕТНОСТТА е всеобщ параметър на дейността но в учебната дейност тя показва спецификата на тези параметри, това към което е насочено, а това към което е насочена учебната дейност е натрупаният от човечеството обществено исторически опит и овладяването му от подрастващите.

МОТИВАЦИЯТА по принцип мотивът е подбудата, вътрешната сила която насочва детето, в учебната дейност мотивацията е подбудата или вътрешната сила която насочва учебната дейност към овладяване на определен човешки исторически опит, такъв мотив има учебната дейност.

СУБЕКТИВНОСТТА-този параметър показва че обучаваният от ранна възраст има функции на субект, в учебната дейност учащите не са предмет/обект, а са субест в учебната дейност което означава че децата участват със своето съзнателно психично отражение в този процес. Субектността означава че обучаемият се отнася към това в

което той е включен. Субектността в учебната дейност възниква на определено равнище след определен период. Този параметър е едно от доказателствата че учебната дейност е субект субектен процес.

ОРИЕНТАЦИЯТА-учебната дейност е единствената с предназначението си да ориентира субекта. Една от насоките на смисъла на учебната дейност е тъкмо ориентирането на подрастващите в овещественият обществено исторически опит. Главният смисъл на учебната дейност е осигуряването на овладяване на обществено историческият опит, без осъществяването на този процес учебната дейност няма смисъл, тя е безпредметна. Пътят към този процес на овладяване е ориентирането. Генералните цели: психично развитие; овладяване на обществено историческият опит; ориентиране в овладяването. Затова ориентирането не е просто някакъв признак без която може да мине учебната дейност тя е една от трите същности характеристика на учебната дейност, без нея не може да се осигури овладяване на опита, а без това не може да има психично развитие.

ДИСКРЕТНОСТ при определени условия учебната дейност преминава/ достига във вътрешен план, в този процес които се осъществява посредством идеални действия, такъв тип учебна дейност е вече от вътрешно естество осъществяващо се във вътрешен план/дискретно.

Към учебната дейност има различни психологически подходи, в Психологията са се обособили два подхода: поведенческа Психология и диалектико-материалистическа Психология.

В контекста на поведенческата Психология терминът учебна дейност има смисъл само на придобиване на определен акт, на поведение като резултата от ученето или научаването на организма. Подходът на поведенческата Психология към учебната дейност произлиза от общия подход към поведението, то се развива, изменя се в резултата на научаването посредством: проби, грешки и случаен успех. За Психологията на учебната дейност имат значение онези постановки които бихевиористите разработват и внасят в Психологията на поведението, ето защо концепциите на бихевиористите за учебната дейност се вписват в общият план на Психологията на поведението и в частност всичко което бихевиоризмът дава на Психологията на учебната дейност се отнася до основният закон на психологията /S->R/ и основният метод за с тези две основни насоки в бихевиоризма, бихевиоризма прави най значимите приноси за Психологията на обучението. В контекста на учебната дейност организмът се учи, придобива нови форми на поведение като осъществява адекватна

реакция на определени стимули, всяка адекватна реакция на организма е вече овладян стимул, а следователно и овладяно ново поведение. Концепцията на Уотсън има класическо значение но са подложени и на критична оценка. Концепцията на Толмен са нова крачка в бихевиоризма със значение за учебната дейност, той е първият последовател на бихевиоризма които разчупва схема на S->R и с това прави първият опит за преодоляване на Психологическият механизъм. Толмен въвежда междинният елемент които опосредства реакцията S->R.

Диалектико материалистическата Психология е представена най пълно в теорията за културно историческото развитие на човека и в теорията за дейността. Съгласно теорията за дейността учебната дейност е обществено исторически тип дейност, с тази дейност е свързано най непосредствено психичното развитие на човека и това е така защото по своето предназначение учебната дейност е единствената която осигурява непосредствено психично развитие на подрастващите поколения като ги въвежда в продуктите на обществено историческата дейност. Съгласно теорията на дейността учебната дейност се осъществява в две форми: учене и обучение.

УЧЕНЕТО като вид учебна дейност е изследван най пълно от бихевиористите, в контекста на тази школа ученето е вид учебна дейност за придобиване на ново поведение посредством:проби, грешки и случаен успех. За бихевиоризма ученето е единствения възможна форма за осъществяване на учебната дейност, затова придобиването на ново поведение се разбира като процес на овладяване на външните стимули чрез адекватни реакции посредством проби и грешки. Главният резултат на ученето е активното овладяване на обществено историческият опит от поколенията. Затова ученето се разглежда като процес на научаване на индивида, единствен път за осъществяването на този процес са пробите и грешките , затова ученето е вид учебна дейност която се вписва изцяло в системата на пробите и грешките и в края на краищата дефинирането на ученето се предлага в този вид: Учебна дейност за активно овладяване на културно историческият опит на човечеството от индивида посредством проби, грешки и случаен успех. Особена разновидност на еченето осъществяване само в животинският свят е дресировката. В най чистият си вид ученето се представя в дресировката. С известни уговорки дресировката може да се разглежда като разновидност на учубната дейност но присъща само на биологичната активност на висшите животни, но докато при животните дресировката е единственият начин за придобиване на ново поведение, у човека ученето има други измерения. В най общ план ученето се вписва в общественият тип взаимоотношения между хората, за човека ученето е вид познавателна активност, вид учебна дейност в които се натрупва индивидуален опит посредством опит и грешка, но в условията на социално общуване, и вече от тук нататък настъпва различието при ученето у човека и животните. Липсата на социално общуване в ученето при животните представя ученето като дресировка, при човека ученето не може да се отъждествява с дресировката въпреки че става чрез пробите и грешките. Ученето не е типичен вид учебна дейност за бовека, в

общественото поведение на човека ученето придобива относително значение само в два случая:

1. В ранното детство психичното развитие ученето се представя като преобладаваща активността децата поради факта че възможностите за социално общуване с децата са ограничени. При тези условия придобиването на индивидуален опит извежда на преден план пробите и грешките, децата се учат преди всичко сами. Децата придобиват индивидуален опит чрез пробите и грешките но в общуването си с възрастните.

2. В научното познание се натрупва нов обществен опит, откриват се нови знания, за които няма предишен опит, по отношение на такива знания научното познание няма друг път освен пътя на пробите и грешките /изследване/. В научното познание пробите и грешките се предхождат от предположения/хипотези/, предварителна ориентация. Предположенията имат смисъл на вероятностна ориентирание за изследваните феномени.

Психичното развитие безспорно в определени граници включва и ученето но водещо за психичното развитие за човека е учебната дейност която по необходимост включва въвеждането, ориентирането. Пълноценното психично развитие на човека предполага най бързо овладяване на натрупаният обществено исторически опит. Психичното развитие на определено равнище на индивидуално развитие по необходимост предполага въвеждането отвън, ориентирането в получените знания и т. н. и най активното им овладяване от подрастващите, но такъв процес предполага разпредметяването на овещественият обществен опит затова психичното развитие изисква безусловно ориентиране и въвеждане от вън посредством разпредметяване и това разпредметяване се извършва от учителя. Обучението е учебната дейност възможна и допустима само за човека. Психичното развитие на човека е обвързано с обучението което е вид учебна дейност за ориентиране и въвеждане на подрастващите в обществено историческия опит чрез разпредметяване , обучението е присъщо само на човека защото то предполага оптимални възможности за социално взаимодействие на децата с възрастните такъв тип учебна дейност е ученето. Обучението е вид учебна дейност за творчески изяви на всяко дете. Затова обучението е обществена потребност, без него психичното развитие е невъзможно.

ДВАНАДЕСЕТА ТЕМА

ОРИЕНТАЦИЯТА В УЧЕБНАТА ДЕЙНОСТ

С термина ориентация в Психологията се означава възможността за осъществяване на определено движение към индиферентни преди това фактори придобили сигнално значение за жизнената дейност на индивида. В най широката си проява феноменът ориентация се отнася до обмяната на веществата в живите организми. Този процес обхваща огромен период от историята на земята, а в крайна сметка и от историята на възникването на живота на земята. Първата зародишна проява на ориентацията е възбудимостта в процеса на обмяната на веществата, всъщност самият процес на обмяна на веществата като първична форма на живота е вече наличие на възбудимост а там където има възбудимост там вече има и живот. На тази основа всъщност се открива път за анализ на биогенетичните основи на ориентацията. От изследванията в Психологията на Лурия се установява че обмяната на веществата е процес на активна жизнена дейност присъща еднакво на първите живи организми клетките. Непосредствена проява на живот в първите възникнали клетки е възбудимостта, проявата но определена възбудимост към веществата необходими за продължаването на съществуването. Едновременно с това в тези пръви организми се установява и индиферентност към веществата които не участват непосредствено в тяхната жизнена дейност. Възбудимостта към веществата необходими за живота и индиферентността към веществата не значими за живота са първите прояви на ориентация на живия организъм. Такъв тип възбудимост е началото на живот в растителният свят. Изследванията показват че живият организъм проявява активност едновременно както към веществата което се усвояват непосредствено както и към ония условия които са необходими за овладяване на тия вещества. За растителният свят необходимите условия за усвояване на биологично значимите вещества са светлината, въздуха и влагата, но растителният свят показва своята активност и я осъществява към необходимите условия без обаче да ги търси. Растението проявява активност към условията когато те са му непосредствено дадени, в такива случаи растението осъществява движение по посока на условията /тропизми/. Всъщност активността в растителният свят се осъществява в две посоки, по посока на условията на веществата нужни за живота /асимиляция/ и активност към жизнените допълнителни условия. Това съдържание на тропизмите най далечна проява на ориентация в растителният свят. В животинският свят възниква нов тип възбудимост, при това възбудимост както към веществата осигуряващи жизнената дейност така и към индиферентните преди това агенти, такива индиферентни агенти влизат във връзка с биологичните дразнители и придобиват сигнално значение, те поставят началото на съвършено нов тип активност и поведение. Тази нова форма на възбудимост по отношение на индиферентните преди това агенти които влизат във връзка с биологичните условия и придобиват сигнално значение според Леонтиев представлява нов феномен-сетивност. Възникването на сетивността е нов качествен скок които характеризира прехода от растителното

съществуване към животинското. Именно този преход довежда до възникването на нови форми на жизнена дейност и поставя началото на психичното отражение и на психиката. Сетивността всъщност е свързана с придобилите сигнално значение дразнителни. Появата на сетивността е вече поява на психично отражение а това означава ориентиране на живите организми към индиферентни преди това дразнителни, в поведението на животното се включва нещо ново и това ново е психичното отражение на заобикалящата го среда. Психичното отражение се осъществява като активна ориентировъчна дейност на живият организъм насочена към търсене на адекватни условия и изработване на свършени форми на поведение в най-дълбоките си корени следователно ориентацията е присъща на животинският свят. Но в поведението на животните ориентацията е свързана само с биологичните условия на живота и с онези индиферентни дразнителни които при определени условия придобиват сигнално значение. В учебната дейност на човека ориентацията придобива вече социални измерения. Общата характеристика на ориентацията и за животинският свят и за човека е психичното отражение. Но ориентацията на човека е израз на психичното отражение от него на обществената действителност, на социалните взаимоотношения. Психичното отражение както на животинският свят така и на човека според Галперин има два източника:

1. ВЪТРЕШНАТА СРЕДА се отразява в неговите потребности, в усещанията за удоволствие-неудоволствие и общата сетивност. Това е съдържанието на психичното отражение на вътрешната среда на индивида.

2. ВЪНШНАТА СРЕДА се отразява във вид на психични образи за животните само сетивни образи а за човека външната среда се отразява както във вид на сетивни така и на абстрактни и обобщени образи.

Ориентацията като феномен се свързва с психичното отражение на външната среда, такова отражение на вътрешната среда има две разновидности:

-Жизнените потребности на индивида или потребности образувачи движещите сили на човека /потребности и мотиви/

-Състоянията на организма в които се осъществява психичното отражение.

По различно е психичното отражение на външната среда. В отражението на външната среда има три момента:

1. В психичното отражение на външната среда се представят само онези обекти и техните свойства с които индивида трябва да се съобразява.
2. В психичното отражение на външната среда се включват и онези страни на средата които се представят във вид на образи които възпроизвеждат свойствата на средата и отношенията на самите предмети.
3. В психичното отражение на външната среда се отнася до ситуацията в която се откриват предметите и явленията и отношенията за субекта.

В психичното отражение на ситуацията пред индивида се открива не отделни предмети а полето на предметите в което те са разположени, но най важният факт е в това че в полето на предметите /ситуациите/ е представен и самият индивид, както той се възприема в тази ситуация. Следователно психичното отражение на външната среда включва отражението и на самият индивид като част от ситуацията, включва и възприемането на себе си в ситуацията, това възприемане поражда нов тип ориентация и това е ориентация за ситуацията. Следователно възприемането на себе си в ситуацията всъщност означава възникване и осъществяване на ориентация в дадената ситуация. В психичното отражение на ситуацията винаги съществува нещо, което недостига на субекта и това което недостига подбужда към търсене на начина и представлява съдържанието на ориентировъчната дейност. Психологическият анализ показва че ориентировъчната дейност е вътрешно присъща на поведението на висшите животни и човека. Всъщност собствено психичен проблем е проблема за осъществяване на ориентацията. Психично физиологичният апарат които носи и осъществява ориентировъчната дейност е акцепторът на действието. Той представлява модел на ситуацията в която субекта възприема и себе си. По нататъшното осъществяване на поведението предполага покриване изискванията на акцептора на действието по в него не са дадени конкретните начини за преодоляване и осъществяване на ситуацията, тях субекта трябва да ги търси и в хода на това търсене се формира и ориентировъчната дейност на субекта. Психологията изучава именно ориентировъчната страна на ситуацията, ориентировъчната дейност се отнася до познавателните процеси, това е така защото тя произлиза от психичното отражение на ориентировъчния феномен осъществяват и други психични феномени, психични преживявания/емоциите/ за Психологията се откриват от към тяхната ориентировъчна страна. Емоциите според Галперин са носител на ориентацията на субекта в своето психично преживяване с

ориентировъчната страна на познавателните процеси представляват съдържанието на ориентацията в учебната дейност те носят ориентацията на субекта в учебната дейност и са предмет на анализ в педагогическата Психология.